THE CONCEPT OF ”ARGUMENT” AND ITS SEMANTICS IN THE BIBLICAL TEXT

Raluca Felicia Toma, Assoc. Prof., PhD, ”Valahia University” of Târgoviște

Abstract: The present paper is constructed as a study of the biblical text regarding the notion of 'argument', its numerous meanings, some of which are not only different but even antagonistic – presenting minimal morpho-lexical changes.

Keywords: argument, semantics, biblical text

Fiecare limbă în care s-a tradus *Biblia* are contribuţia ei la descifrarea mesajului fixat în textul biblic. Cercetând versiunile româneşti ale proverbelor biblice, sesizăm aspecte ale fenomenului „încuvântării” religioase a enunţurilor proverbiale din tezaurul popular, colectiv şi anonim, prin mecanismele substituirilor şi ale contextualizărilor. Astfel, diverşi termeni ai noţiunii laice şi general-umane a „binelui” şi „înţelepciunii” devin „iubire”, „credinţă”, „frică de Dumnezeu”, în variantele biblice ale proverbelor, tot aşa cum „răul”, „defectele umane”, „greşeala”, devin „păcat”. Autoritatea care a asigurat circulaţia celei mai citite cărţi din lume, *Biblia*, a facilitat şi o nouă cale, încă eficientă, de răspândire a proverbelor, astfel marcate, în rândurile popoarelor. Sutele de metafore, expresii, frazeologisme şi proverbe propriu-zise care circulă în limba română, ca cele consemnate în studiile Elenei Slave, ale Mariei Ivăniş-Frenţiu ş.a., se regăsesc, într-un fel sau altul, în orice limbă naturală din lume. Ele pot fi explicate şi prin teoria universaliilor gândirii şi ale limbii, dar pot fi probate ca preluări din textele sacre.

Haina românească a proverbelor biblice evidenţiază, cu asupra de măsură, în foarte multe exemple, ceea ce nu se vede într-un simplu enunţ. Limba română reflectă foarte bine virtuţile cu care trebuie să fie dotat, prin natura sa, proverbul: *să comunice* mai mult decât spune, *să zică* în aşa fel, încât să lase interlocutorului satisfacţia de a descifra intenţiile vorbitorului, căci această expresie concentrată, a emiţătorului „scump la vorbă”, glăsuieşte, după cum afirma Lucian Blaga, parafrazându-l pe un gigant al gândirii renascentiste, „despre toate lucrurile care se pot şti şi altele multe în plus” (L. Blaga, 1977: 9).

Studiul versiunilor româneşti ale pildelor şi ale celorlalte enunţuri proverbiale biblice (zicători, cimilituri, parabole etc.) reliefează modul în care fiecare limbă slujeşte principiul unanim recunoscut al acestor „ziceri”, caracterizate prin faptul că întregul reprezintă mai mult decât suma elementelor componente ale construcţiei, iar structura de profunzime conţine judecăţi, simţăminte şi frumuseţi ale limbii mai multe decât pot fi ghicite prin receptarea simplă a structurii de suprafaţă.

În structura lor tematică, unele proverbe biblice au ca referent puterea cuvântului. O mare parte dintre proverbele biblice sunt consacrate forţei de semnificare a cuvântului rostit. Am putea interpreta această realitate prin raportarea la textul integral al *Bibliei*, care reprezintă, în esenţă, Cuvântul divin, ba chiar, dacă urmăm exegeza biblică, divinitatea însăşi, după cum se spune în *Noul Testament*.

În cele ce urmează ne vom opri asupra noţiunii de *ceartă*.

Cearta este una dintre noţiunile greu de delimitat în mod categoric de ceea ce am putea numi, mai generic, „Cuvântul rău”:

*Nu te **certa** cu nimeni fără pricină, de vreme ce nu ţi-a făcut niciun rău* (3, 30).

*Cel ce păzeşte învăţătura apucă pe calea vieţii, iar cel ce leapădă **certarea** rătăceşte* (10, 17).

*Cel ce iubeşte învăţătura iubeşte ştiinţa, iar cel ce urăşte **certarea** este nebun* (12, 1).

BDD-V123 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:14:20 UTC)

Remarcăm aici, în primul rând, două accepţii diferite ale noţiunii de „ceartă”. În 3,30 este vorba despre o nuanţă a „cuvântului rău”, accepţie negativă pentru care regăsim alte multe variante (*minciună, defăimare, lăudăroşenie* etc.). În 10,17 şi 12,1 găsim o nuanţă total diferită, practic opusă celei dintâi, căci efectul ei este pozitiv, de fapt. Este vorba despre „certare”, adică observaţia formulată, este adevărat, în cuvinte aspre, dar care are rost educativ. Traducătorul român marchează, de altfel, această opoziţie prin doi termeni diferiţi, chiar dacă provin din acelaşi radical. În accepţia negativă („sfadă”, „gâlceavă”, „querelle”), se utilizează un termen moştenit din latină (cf. lat. *certa*), iar în cea pozitivă, se foloseşte verbul însuşi latinesc (din care a rezultat prin derivare regresivă *certa*): *certare*[1], rămas ca atare în română, dar sub forma nominală, valoarea substantivală fiind întărită, aici, ca în multe asemenea substitutive provenite din aşa-numitul „infinitiv lung” („infinitiv etimologic”), prin articolul hotărât *-a*. Aşadar, o subcategorie pe care am putea să o delimităm relativ sigur, în cadrul subgrupei „cuvântul rău”, este dinamitată din chiar miezul semantic al termenului în discuţie, care poate semnifica, cu minime modificări morfo-lexicale, două noţiuni nu numai diferite, ci chiar opuse.

În ceea ce priveşte restul semnificaţiilor „cuvântului rău”, evantaiul este foarte larg:

Cel ce ascunde ura are ***buze mincinoase****, cel ce răspândeşte* ***defăimarea*** *este am bun* (10,18).

Dreptul urăşte ***cuvintele mincinoase****; ticălosul aduce numai ruşine şi* ***ocară*** (.....)

Vorbele ***defăimătorului*** *sunt ca nişte mâncăruri alese: ele coboară până în cămările pântecelui* (18, 8).

Cine trădează ***taina*** *umblă ca un* ***defăimător*** *şi nu te întovărăşi cu cel care are buzele mereu deschise* (20,19).

Precum sunt norii şi vântul fără ploaie, aşa este omul care ***laudă*** (25,14).

Vântul de la miazănoapte aduce ploaie şi limba ***clevetitoare*** *aduce o faţă mohorâtă* (25, 22).

Când ***îşi schimbă planul*** *să nu-l crezi, căci şapte urâciuni sunt în inima lui* (26, 25).

Aşadar, „minciuna”, „trădarea”, „lăudăroşenia”, „clevetirea”, „ipocrizia” sunt câteva din defectele morale ilustrate prin „vorba proastă”, prin „gura păcătoasă” etc.

Având în vedere structura fundamental binară, mai precis, antitetică a proverbelor, opoziţia care se construieşte în cele mai multe enunţuri din această subcategorie onomasiologică este „cuvântul rău” *vs.* „cuvântul bun”. Mărcile negative sunt, de obicei, mai numeroase decât cele pozitive pe orice scară valorică ce vizează calităţile spirituale ale omului (adică pe orice axă + ... 0 ..... –)[2]. Instrumentele onomasiologiei pun în evidenţă noţiuni complementare, ca cele enumerate mai sus, vizibil mai numeroase decât cele „pozitive”. Totuşi, valorile pozitive nu lipsesc din enunţurile proverbiale şi, dacă statistic sunt mai puţine, ca putere de cuprindere, ca profunzime a efectului, ele sunt mai puternic conturate. „Vorba bună”, „vorba înţeleaptă”, „limba dulce” apar destul de des în enunţurile parimiilor biblice – şi totdeauna cu încărcătură semantică foarte bogată: „sfatul bun”, „vestea bună”, „adevărul”, „limba care răspândeşte ştiinţa”, „vestea bună”, iar uneori chiar „viaţa” însăşi:

Cel ce ***binecuvintează*** *va fi îndestulat, iar cel ce blestemă va fi blestemat* (11, 25).

---

[1] Cf. DELL, s.v.

[2] Această distribuţie inegală în privinţa percepţiei axiologice + – (de exemplu „deştept/prost”) se datorează faptului că trăsăturile pozitive, sunt considerate mărci ale normalităţii, pe când cele negative sunt percepute ca abateri la normele socialmente acceptate. Manifestate în diferite grade de alterare a normalului, trăsăturile negative se distribuie gradual pe o scală mai bogată, cu reflexele lingvistice corespunzătoare, cu maniere stilistice mai interesante de redare a nuanţelor ş.a.m.d. cf. *supra*...

BDD-V123 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:14:20 UTC)

*Buzele care spun **adevărul** vor dăinui totdeauna, iar limba grăitoare de moarte – numai pentru o clipă* (12,19).

*Limba dulce este **pom al vieţii**, iar limba vicleană zdrobeşte inima* (15, 4).

***Cuvintele frumoase** sunt fagure de miere, dulceaţă pentru suflet şi tămăduire pentru oase* (16, 24).

*Prin răbdare se poate înduplеca un om mânios şi o **limbă dulce înmoaie oase*** (25,15).

*Precum e apa rece pentru un suflet însetat, aşa e **vestea cea bună** dintr-o ţară îndepărtată* (25, 25).

Dacă este adevărat că în asemenea contexte „pozitive" cuvântul se asociază cu noţiuni de mare generalitate, cu valori abstracte precum „înţelepciune", „ştiinţă", „existenţă", tot atât de adevărat este faptul că forţa ziditoare a cuvântului se exprimă în formule mai puternic colorate stilistic, mai bine reliefate în stânca puternică a spiritului uman. Sau, în orice caz, fără să intrăm aici în analiza formelor, pe care o vom face la locul cuvenit, trebuie să observăm că rolul distinctiv al cuvântului este redat prin imagini mai concrete, care sugerează stihiile naturii, pe când rolul constructiv este redat printr-un evantai mai larg de imagini – de la cele concrete la cele abstracte întotdeauna delicate şi luminoase:

Începutul unei certe e ca slobozirea apei dintr-un iezer; înainte de a se porni, dă-te la o parte! (17,14).

Bătutul laptelui dă untul, lovitura peste nas face să ţâşnească sângele, iar întărâtarea mâniei duce la ceartă (30, 33).

vs.

Ca merele de aur pe poliţi de argint, aşa este cuvântul spus la locul lui (25, 11).

Inel de aur şi podoabe de mult preţ este povăţuitorul înţelept la urechea ascultătoare (25, 13).

Să mai remarcăm aici valorile expresive care facilitează performanţa enunţurilor proverbiale în versiunea românească a acestora. Mobilitatea determinantului românesc suplineşte cu succes absenţa unor termeni abstracţi din limba veche românească, astfel încât acolo unde textul grecesc sau latinesc foloseşte termeni diferiţi, româna face apel la acelaşi termen, ba chiar la aceeaşi imagine, căreia îi impune însă valori diferite, chiar extreme prin simpla schimbare a raportului derminat-determinant. Astfel, sintagmele „Mierea de pe buze" şi „buzele mieroase" semnifică lucruri total diferite, deşi în plan denotativ înseamnă acelaşi lucru. Dialectica pozitivului şi a negativului, atât de subtilă în frazeologismele tuturor popoarelor dă şi aici o probă de subtilitate, de evadare din cadrele prea înguste ale oricărei scheme logice. Să mai adăugăm că între „vorba bună" şi „vorba rea" se mai află un termen, care după aceleaşi scheme dure ale enunţurilor logice – ar trebui să semnifice punctul zero al relaţiei „plus/minus" (pozitiv/negativ), adică punctul de referinţă. În structurile frazeologice care îmbracă proverbele biblice acest termen este „tăcerea". Logic, schema ar trebui să se configureze astfel:

Vorba bună - - - - - - - - - - Tăcerea - - - - - - - - - - Vorba rea
(+) (Ø) (-)

Practic, însă, în proverbe, „tăcerea" este mai degrabă un substitut al vorbei bune, fiind distribuită foarte des la polul pozitiv al relaţiei antitetice stabilite. Nenumăratele „corespondenţe" cu enunţuri similare din întreg textul Vechiului şi Noului Testament, în care „Tăcerea" este pusă în opoziţie cu „Mulţimea vorbelor", iar aceasta, la rândul ei, este asociată cu „vorba proastă", „vorba rea" etc. în corpusul nostru, numai în această primă

BDD-V123 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:14:20 UTC)

clasă de proverbe, ideea „tăcerii" ca termen pozitiv al comunicării revine de 6 ori (din 72 de enunţuri), în variante care evidenţiază mai mult sau mai puţin clar această distribuţie:

Cel ce-şi păzeşte gura şi limba lui îşi păzeşte sufletul de primejdie (21, 23); cf. şi 13, 2, care este, pur şi simplu, o variantă a celei dintâi, apoi 14, 3; 17, 27; 18, 4; 26, 20; 29, 21[3].

Proverbele construite pe tema *puterii cuvântului* au încă două subdiviziuni, pe care nici un criteriu al clasificărilor onomasiologice nu le poate plasa într-o altă grupă tematică. Trei proverbe sunt axate pe imaginea martorului mincinos. În principiu, ele ar fi trebuit încadrate la o pereche de noţiuni de tipul „dreptate/nedreptate", care, la rândul ei, ar ţine de supraordinata „cinste/necinste" ş.a.m.d. În plan real, este vorba aici despre referinţele juridice, mai precis, despre o practică a sistemului juridic al civilizaţiei Vechiului Testament, cu prelungiri până în vremurile noastre[4]. Actul juridic al chezăşiei uza de puterea cuvântului, căruia i se putea deturna puterea de convingere în defavoarea prietenului chiar (de unde şi încadrarea la proverbe despre prietenie etc.):

Martorul de nimic îşi bate joc de dreptate şi gura celor fără de lege înghite nelegiuirea (21, 28).

Nu fi martor mincinos împotriva prietenului tău şi nu fi pricină unei hotărâri nedrepte, cu buzele tale (24, 28).

Cealaltă subgrupă se înrudeşte cu aceasta, dar factorul negativ este, de data asta, nu martorul, ci împricinatul. Într-o formulare tautologică, atât de frecvente în proverbele de pretutindeni, *Cartea Pildelor* dă următorul îndemn:

Celui ce se pune chezaş pentru un străin merge rău; cel ce nu se pune chezaş stă la adăpost (11, 15).

De data aceasta actantul negativ este cel „chezăşuit" şi nu chezaşul, minciuna, nedreptatea, necinstea trecând în responsabilitatea celui din urmă. Cel dintâi poate fi acuzat nu de incorectitudine ca la subgrupa anterioară, ci de nechibzuinţă:

Ca un arcaş care răneşte pe toţi, aşa este cel ce se pune chezaş pentru cei smintiţi şi pentru cei ce trec pe cale (26, 10).

Discursul este însă astfel organizat, încât imaginea chezaşului naiv este mereu asociată cu „vorba rea", cu „gura slobodă", deci cu puterea negativă a cuvântului:

... dacă te-ai pus chezaş pentru prietenul tău, dacă ai dat mâna[5] *pentru altul, atunci te-ai prins prin* ***făgăduieli ieşite din gura*** *ta şi te-ai legat* ***prin cuvintele gurii tale*** (6, 1-2).

---

[3] Utilitatea stabilirii unei demarcaţii semiotice nete între explicarea şi transmiterea unui limbaj este dovedită de apariţia unui concept intermediar „explicitare-transmitere", propus de către Sanda Golopenţia, într-un interesant studiu despre tăcerea ca mesaj în proverbe, „Buzele cele mute vorbesc pe tăcute", în: *Educaţie şi limbaj*, Bucureşti, 1972, p. 181-190.

[4] Astfel de aluzii la practicile sistemului juridic din cultura care dă la iveală proverbele respective, foarte numeroase în orice corpus de proverbe al culturilor mai vechi dau mai noi, ar justifica teoria originii juridice a enunţurilor proverbiale. A dăinuit mult timp, în istorie, studiul corpusurilor de proverbe, opinia conform căreia acestea reprezentau, la origine, vechi coduri de drept natural. Mărturii au fost considerate, în primul rând, formulările din cele două serii de texte-proverbe şi logice umane, exemple edificatoare fiind *Codul lui Hammurabi*, *Maximele celor şapte înţelepţi*, apoi chiar normele moralei creştine, ale celei orientale etc. în al doilea rând, studiile antropologice asupra unor popoare aflate încă în stare tribală păreau să confirme utilizarea proverbelor drept argumente juridice, cf. Enno Littman, *Abessinien*, apud Johan Huizinga, *Homo ludens*, Bucureşti, 1977, p. 153.

Chiar şi pentru vechile coduri europene, inclusiv româneşti, s-au făcut asemenea aprecieri, cf. N. Densusianu, „Proverbiele romane ca materialu pentru institutiunile dreptului romanu in Dacia", în *Orientulu latinu*, Braşov, 1874, nr. 1.

În realitate, este vorba despre similitudini discursive care justifică aceste utilizări interdisciplinare, remarcate ca atare de către vechii retori (Cf. Quintilian, *Arta oratorică*, V, 10,125).

[5] Simbol al mărturiei, în vechea procedură a lumii biblice, comparabilă cu sigiliul, cu semnătura de astăzi şi, parţial, cu jurământul prestat cu mâna pe biblie din procedura modernă.

BDD-V123 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:14:20 UTC)

Aşadar, o primă mare tranşă, ordonată după criterii onomasiologice, aceea a *cuvântului rostit* se dovedeşte pe cât de eterogenă, pe atât de instabilă. Noţiunea centrală „cuvântul" se poate asocia cu altele – mai mult sau mai puţin abstracte, pasibile de a fi subdivizate, la rândul lor, într-un şir nesfârşit de alte categorii: „cumpătarea"/„absenţa cumpătării"; „prietenia"/„ura" ş.a.m.d.

Dacă luăm drept criteriu de clasificare actanţii, atunci perechile antitetice trimit spre alte grupe onomasiologice: înţeleptul/nechibzuitul; pacifistul/certăreţul; bunul sfătuitor/linguşitorul; cel ce (se) laudă/cel ce defăimează. Totuşi, aceste categorii pot fi reduse la două feţe ale aceleiaşi realităţi constante: cel ce zideşte prin cuvânt/cel ce dărâmă prin cuvânt.

BIBLIOGRAFIE

Biblia de la Bucureşti (BB), Biblia adeacă Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului şi a Noului Testament. Tipărită întâia oară la 1688 în timpul lui Şerban Vodă Cantacuzino, Domnul Ţării Româneşti. Retipărită după 300 de ani în facsimil şi transcriere, cu aprobarea Sfântului Sinod..., Bucureşti, Editura Institutului Biblic şi Misiune al B.O.R., 1997.

Biblia 1688 (Biblia de la Bucureşti) (BB_1), vol. 1-6, Volume coordonate de Alexandru Andriescu, Vasile Arvinte, Ioan Caproşu, Elsa Lüder, Paul Miron, Mircea Roşian, Marieta Ujică. Universitatea „Al. I. Cuza" Iaşi/Albert Ludwigs Universität – Freiburg, Editura Universităţii, Iaşi, 1988-1989.

Biblia 1688 (Biblia de la Bucureşti) (BB_2), vol. I-II. Text stabilit şi îngrijire editorială de Vasile Arvinte şi Ioan Caproşu, Iaşi, Editura Universităţii „Al.I. Cuza", 2001-2002.

BDD-V123 © 2014 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 05:14:20 UTC)